

Contents

Z. Bedrna: The influence of privatization on agroecological landscape systems	285
M. Kindl: Some problems of relations between the process of privatization and environmental protection	287
V. Krajčovič: Restructuring of agriculture and its impact on a landscape	289
J. Mikoláš: Environmental changes of the past from the point of view of foreign investors	292
C. Greguš: Forest privatization and its influence on the landscape	294
M. Koreň: Reprivatization and nature protection on the example of the Tatra National Park	297
N. Ďurajková-Šúriová, Z. Izakovičová: Environmental stress of Slovakia	299
Z. Izakovičová, Z. Bedrna: Influence of human activities on soil degradation	303
Z. Rózová: Ecological forest stability in settlements	306
M. Moyzeová: Landscape-ecological aspects of recultivation of gravel-pits	308
T. Hrnčiarová: Evaluation of potential vulnerability of underground water supply for ecological landscape planning	311
A. Sommer: Chemical products in nutrition of animals	314
M. Matrka, V. Rusek: Cocarcinogens in the environment	316
Recent news	
M. J. Lisický: Wetland world wide	282
K. Pavlíčková, M. Kozová: Seminar on the programme TEMPUS	283
M. Kozová: Slovak-Dutch seminar on EIA	283
P. Eliáš: British Ecological Society - 80 years of activity	328
M. Dobrovodská: Ecological potential of the flood plain of the river Morava	328
P. Urban: Fauna of the Pofana	329
M. Ružička: State and development of ecology in Slovakia	330
Tribune	
May we be satisfied?	
R. Spáčilová: Does there exist a new paradigm for ecological policy?	318
Contacts	
J. Jančovicová: Influence of dumps of chemical wastes on water quality	321
G. Murín, K. Mičieta: International effort for wider application of plant tests	322
V. Drgoňa: Acid rains in south-eastern part of Canada and north-eastern part of the USA	323
V. Hudek: Regional Environmental Centre for the countries of Central and Eastern Europe	324
Essay	
P. Krchnák: Will be hope saved?	326
Books	331

Privatization and the landscape

In our agricultural country was carried out collectivization that together with the intensification of agricultural production influenced the semi-natural and natural parts of the landscape, biotopes with rare and threatened species of the flora and fauna that means the damage of an ecologically balanced landscape structure. That, what was conserved in the landscape in spite of the unconsidered enlargement of arable land to the detriment of meadows and pastures and intensification by the help of chemistry, is now threatened by the privatization process. The lack of laws in forest privatization increases the risk of negative impact of man on the landscape. In our country forests have primary public non-productive function that interests the individual owners only slightly.

From the viewpoint of the environment the more rigorous conditions of building up, processing and liquidation of enterprises ought to be the positivity of the privatization process. In agriculture the landscape destabilization caused by large-scale soil management ought to be diminished by land privatization.

Privatization may be only a means, but not the aim of the landscape care and successful social development. If within this process the ecological principles are not accepted, is questionable whether our country endures it.

Zoltán Bedrna, Milan Ružička

Wetlands world wide

Ramsarská konvencia, o ktorej sme referovali v treťom tohoročnom čísle, urobila ďalší záznam do svojej kroniky. V dňoch 8.-16. júna 1993 sa v japonskom meste Kuširo (Hokkaido) zišli delegácie signatárskych štátov, aby hodnotili trojročné obdobie, ktoré uplynulo od 4. stretnutia v Montreux (1990).

Konvenciu doteraz podpísalo a ratifikovalo 77 štátov, ale množstvo pozorovateľov akreditovaných za nečlenské štáty nasvedčuje tomu, že by počet signatárov mohol v najbližšom čase prekročiť stovku. Okrem nich sa na rokovaníach zúčastnili aj zástupcovia významných medzinárodných organizácií (UNESCO, IUCN, UNEP, WWF, Svetovej banky, Európskeho spoločenstva) a niekoľko stovák zástupcov japonských samosprávnych orgánov a mimovládnych ochranných organizácií. Japonským organizátorom sa podarilo vytvoriť z podujatia prestížnu celonárodnú záležitosť, a to napriek práve prebiehajúcej svadbe následníka trónu.

Slovenská delegácia v požadovanom predstihu pripravila národnú správu o stave našich mokradí zapísaných do zoznamu medzinárodne významných lokalít (Čičov, Jurský šúr, Parížske močiare a Senné). Delegáti prostredníctvom predložených konferenčných materiálov vzali de facto na vedomie aj nahlásenie ďalších 3 lokalít v Slo-

venskej republike (Pomoravie, Latorica a Podunajské lužné lesy). Najmä ekosystém Podunajských lužných lesov bol stredobodom záujmu v súvislosti s medzinárodnou známu kauzou Gabčíkovo. Odrazilo sa to aj v schválených záverečných dokumentoch, kde sa hovorí:

„Berúc na vedomie, že Dunaj preteká ôsmimi štátmi a zahŕňa, alebo je spätý s viacerými mokradmi medzinárodného významu, vrátane Čičovského mŕtveho ramena a Dunajských lužných lesov v Slovenskej republike, jazera Srebna v Bulharsku a dunajskej delty v Rumunsku, s obavami o hrozbu ekologických zmien Dunaja a s ním spätých mokradí, ktoré predstavujú znečistenie vody, odvedenie toku pre gabčíkovskú elektrárňu v Slovenskej republike a nebezpečie náhodného alebo úmyselného vypustenia ropných látok z plavidiel, Konferencia vyzýva vlády Slovenska a Maďarska, aby prijali ako záväzné rozhodnutia Medzinárodného súdneho dvora vo veci gabčíkovskej priehrady a aby v každom prípade spolupracovali s medzinárodným spoločenstvom na uspokojujúcom riešení ekologických súvislostí“ (Rec. 5. 1. 3).

Okrem plenárneho zasadnutia pracovali delegáti v štyroch tvorivých dielnach (workshopoch):

- ochrana lokalít vpísaných do listiny,
- rozumné využívanie mokradí,

- vytváranie rezervácií na mokradiach,
- medzinárodná spolupráca pri ochrane mokraďových lokalít.

Zo sumárnej správy Byra konvencie, ktorú spracoval a predniesol dr. M. Smart vyplýva, že konvencia v súčasnosti registruje a v prípade odôvodneného podozrenia zmien ekologického charakteru (tzv. Montreuxský zoznam) aj monitoruje 610 lokalít s celkovou rozlohou 379 507,7 km².

Byro predstavilo v priebehu konferencie aj štvorzväzkové kompendium, ktoré prehľadným spôsobom podáva akýsi výťah z databázy Konvencie: A Directory of Wetlands of International Importance (Vol. 1: Africa; Vol. 2: Asia and Oceania; Vol. 3: Europe; Vol. 4: Neotropics and North America).

Konferencia riešila aj problematiku rozdeľovania finančných prostriedkov fondu (Ramsar Wetland Conservation Fund). Z iniciatívy niektorých rozvojových krajín sa prijala rezolúcia obmedzujúca čerpanie fondu len pre potreby rozvojových krajín. Tzv. krajiny s ekonomikou v prechode (medzi nimi aj Slovensko) môžu byť v budúcnosti sponzorované len ak niektorá z krajín určí svoj dobrovoľný príspevok priamo na tento účel.

Záverečné rezolúcie a odporúčania zdôrazňujú potrebu rozšírenia platnosti Konvencie na ďalšie štáty, účelnosť vytvorenia národných stratégií ochrany a rozumného využívania mokraďových ekosystémov a s tým súvisiacich monitorovacích, plánovacích a výchovných aktivít.

Na záverečnom zasadnutí zvolili nový 14-členný výkonný výbor (dvaja zástupcovia za každý zo siedmich regiónov). Východoeurópsku oblasť bude v nasledujúcom triéniu zastupovať Maďarsko a Ruská federácia. Účastníci konferencie prijali pozvanie austrálskej vlády, takže 6. stretnutie signatárov Ramsarskej konvencie sa uskutoční v jubilejnom roku 1996 (25 rokov platnosti konvencie) na piatom kontinente.

Mikuláš J. Lisický

Seminár programu TEMPUS

Na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave sa uskutočnil v dňoch 5.-8. júla 1993 medzinárodný seminár „Approaches to the teaching and learning of environmental studies: An interdisciplinary approach“ (Prístupy k výchove a výučbe environmentalistiky: Interdisciplinárny prístup). Seminár zorganizovala Katedra krajinnej ekológie v spolupráci s Katedrou ekososológie a fyziotaktiky, obe organizačne začlenené do Environmentálnej sekcie PRIF UK. Zúčastnilo sa na ňom 30 vysokoškolských učiteľov, výskumných pracovníkov a študentov zo Slovenska, Veľkej Británie, Poľska, Holandska a Maďarska, 2 hostia z Veľkej Británie, 1 z USA a niekoľko ďalších z našej republiky.

Seminár sa uskutočnil v rámci programu TEMPUS, ktorý sponzoruje Európske spoločenstvo. Program vznikol r. 1990 a jeho cieľom je prispieť k rozvoju vysokoškolskej výučby a vzdelávania v krajinách strednej a východnej Európy. Je zameraný na rôzne typy aktivít.

Hlavnou náplňou seminára bolo vzájomné porovnanie prístupov k výučbe environmentalistiky ako interdisciplinárnej vedy na univerzitách, ktorých zástupcovia sa zúčastnili tohto podujatia. Boli to: Univerzita v Hertfordshire (Veľká Británia), Green College v Londýne (Veľká Británia), Technická Univerzita v Gdaňsku (Poľsko), Széchenyi István College, Győr (Maďarsko), Ekologická fakulta Technickej Univerzity Zvolen a Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave.

Pedagógovia z týchto univerzitných pracovísk oboznámili prítomných s filozofiou, výstavbou, štruktúrou a organizáciou štúdia i stratégiou výučby, ktorá zahŕňa samostatnú tvorivosť študentov a ich zapájanie do výskumných programov na univerzitách. K problematike štruktúry a obsahu štúdia environmentalistiky sa vyjadrili aj zástupcovia študentov z Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave, Technickej univerzity vo Zvolene, Univerzity v Hertfordshire, ako aj zahraniční poslucháči postgraduálneho štúdia na Slovensku. Neoficiálne diskusie prebiehali počas celého podujatia.

Samostatný blok seminára bol venovaný špeciálnym problémom nových metodologických a metodických postupov,

vypracovaným v posledných rokoch na univerzitných a akademických pracoviskách v Slovenskej republike. Hlavným zámerom bolo poukázať na súčasný stav, prípadne ďalšie možnosti ich transformácie a zakomponovania do študijných plánov denného i postgraduálneho štúdia. V tomto okruhu odzneli prednášky a diskusné príspevky na témy: environmentálne plánovanie a management (M. Ružička), uplatnenie syntéz v geo-ekológii (J. Drdoš), úloha geografie, ekológie a krajinnej ekológie v rámci interdisciplinárneho výskumu krajiny (L. Mičian), územný systém ekologickej stability (M. Kozová, K. Pavličková), metódy renaturácie a revitalizácie a ich uplatnenie v environmentálnom managemente (L. Brtek, M. Bohuš), geografický informačný systém (H. Bánska), hodnotenie vplyvov činností na životné prostredie (M. Kozová) a práca s verejnosťou (I. Belčáková). Vo všetkých príspevkoch sa zdôrazňoval interdisciplinárny prístup a jeho porovnanie s multidisciplinárnym prístupom. Príspevky a diskusie boli zamerané na tvorbu nových programov environmentálnych štúdií, ktoré sa uplatňujú na univerzitách a výskumných ústavoch. Diskusia potvrdila, že nezanedbateľnou súčasťou výučby je zapojenie študentov do výskumných projektov a tvorby takýchto environmentálnych štúdií. Výskumným a výučbovým programom interdisciplinárnych vied boli venované aj poster. Súčasťou podujatia bola celodenná exkurzia do oblasti dunajských ramiem na slovenskej strane.

Seminár umožnil nadviazať priame kontakty a výmenu informácií medzi univerzitami. Účastníci poukázali na aktuálnosť a potrebnosť interdisciplinárneho prístupu pri zabezpečovaní environmentálneho štúdia, ktorý na niektorých univerzitách iba vstupuje do študijných programov. Pre organizátorov bolo osobitne cenné pozitívne hodnotenie Briana Perryho, ktorý na seminári reprezentoval Univerzitu v Hertfordshire, hlavné organizačné pracovisko programu TEMPUS.

Katarína Pavličková
Mária Kozová